

УДК 336.2

## АНАЛІЗ ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

**Фатюха Наталія Георгіївна**

к.е.н., доцент

**Дендеберя Вікторія Олександрівна**

Магістрантка

Національний університет «Запорізька політехніка»

м. Запоріжжя, Україна

[n\\_fatyuha@ukr.net](mailto:n_fatyuha@ukr.net)

[morgunovavika2000@gmail.com](mailto:morgunovavika2000@gmail.com)

**Анотація:** Розглянуто динаміка податкових надходжень Державного бюджету України за 2019-2021 роки, в тому числі за загальним та спеціальним фондами. Визначені основні статті податкових надходжень в доходах Державного бюджету, такі як податок на додану вартість з імпортованих товарів, податок на додану вартість з вітчизняних товарів, податок на прибуток та податок на доходи фізичних осіб.

**Ключові слова:** державний бюджет, доходи, податкові надходження, загальний фонд, спеціальний фонд.

**Мета роботи:** дослідити динаміку податкових надходжень в доходах Державного бюджету України.

**Матеріали і методи:** інформаційною базою слугують дані та аналітика Міністерства фінансів України щодо Державного бюджету України. Використано статистичні методи: метод статистичних групувань і таблиць, методи аналізу за допомогою узагальнюючих показників.

**Результати і обговорення.** Державний бюджет є найважливішим фінансовим планом країни і основною ланкою її фінансової системи. Завдяки

зосередженим у ньому коштом, держава здійснює фінансову діяльність і перерозподіляє значну частину ВВП.

Згідно статті 9 Бюджетного кодексу України доходи бюджету класифікуються за такими розділами: податкові надходження; неподаткові надходження; доходи від операцій з капіталом; трансферти [1].

Податковими надходженнями визнаються встановлені законами України про оподаткування загальнодержавні податки і збори та місцеві податки і збори.

Доходи, як і бюджет у цілому, поділяються на доходи загального і спеціального фондів. Склад доходів Державного бюджету України визначений статтею 29 Бюджетного кодексу України.

Усі доходи бюджету, крім тих, що призначені для зарахування до спеціального фонду, є складовою частиною загального фонду.

До доходів загального фонду Державного бюджету України належать: податок на доходи з фізичних осіб; податок на додану вартість; податок на прибуток підприємств; ввізне та вивізне мито; частка рентної плати тощо.

Доходи бюджету (включаючи власні надходження бюджетних установ), які мають цільове спрямування, є складовою частиною спеціального фонду бюджету [2, с.46].

Державний бюджет України за січень–грудень 2020 та 2021 років отримав відповідно 1076,0 та 1296,9 млрд грн, що на 77,7 та на 220,8 млрд грн, або на 7,8 та на 20,5 відсотка більше ніж за аналогічний період 2019 та 2020 років.

У 2019 році фактичні надходження становили 96,3 відсотка річного розпису, за 2020 та 2021 роки маємо перевиконання доходів Державного бюджету України на 5,3 та на 19,6% відповідно.

Найбільшу питому вагу в загальному обсязі надходжень до Державного бюджету України у 2019 році становили податкові надходження – 80,1 відсотка, з них: податок на додану вартість – 37,9 відсотка; акцизний податок – 12,4 відсотка; податок та збір на доходи фізичних осіб – 11,0 відсотків;

податок на прибуток підприємств – 10,7 відсотка; рентна плата за користування надрами – 4,1 відсотка.

Неподаткові надходження становили 18,7 відсотка від загальної суми доходів державного бюджету.

До загального фонду державного бюджету за 2019 рік надійшло 879,8 млрд грн, що на 46,2 млрд грн, або на 5,5 відсотка більше ніж за 2018 рік.

Найбільші надходження до загального фонду державного бюджету у 2019 році становили:

- податок на додану вартість з ввезених на територію України товарів – 287,4 млрд грн, що на 7,7 млрд грн, або на 2,6 відсотка менше ніж у 2018 році;

- податок на прибуток підприємств – 107,1 млрд грн, що на 11,3 млрд грн, або на 11,8 відсотка більше ніж у 2018 році;

- податок та збір на доходи фізичних осіб – 110,0 млрд грн, що на 18,2 млрд грн, або 19,9 відсотка більше ніж у 2018 році;

- податок на додану вартість з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) з урахуванням бюджетного відшкодування – 88,9 млрд грн, що на 9,8 млрд грн, або на 12,4 відсотка більше ніж у 2018 році;

- акцизний податок – 72,0 млрд грн, що 14,9 млрд грн, або на 17,1 відсотка менше порівняно із 2018 роком, що пояснюється збільшенням відсотку відрахувань до спеціального фонду надходжень податку на нафтопродукти і транспортні засоби;

- рентна плата за користування надрами – 41,3 млрд грн, що на 1,4 млрд грн, або на 3,6 відсотка більше ніж у 2018 році;

- ввізне мито – 22,8 млрд грн, що на 0,5 млрд грн, або на 2,2 відсотка менше ніж у 2018 році;

- кошти, що перераховуються НБУ відповідно до Закону України «Про Національний банк України» – 64,9 млрд грн, що на 20,3 млрд грн, або на 45,5 відсотка більше ніж за 2018 рік;

За 2019 рік відшкодовано ПДВ у сумі 151,9 млрд грн, що на 20,2 млрд грн., або на 15,4 відсотка більше ніж у 2018 році.

До спеціального фонду державного бюджету за 2019 рік надійшло 118,4 млрд грн, що на 23,9 млрд грн, або на 25,3 відсотка більше порівняно із 2018 роком [3].

За 2020 рік Державний бюджет України отримав 1076 млрд грн, що на 77,7 млрд грн, або на 7,8 відсотка більше ніж за 2019 рік.

Таблиця 1

**Склад і структура доходів Державного бюджету України за січень-грудень 2019-2021 років**

	2019 рік, млн грн	2020 рік, млн. грн	2021 рік, млн. грн	Темп росту		Питома вага		
				2020 до 2019, %	2021 до 2020, %	2019, %	2020, %	2021, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Усього	998278,9	1076016,7	1296852,9	107,8	120,5	100,0	100,0	100,0
Податкові надходження	799776,0	851115,6	1107090,9	106,4	130,1	80,1	79,1	85,4
Податки на доходи, прибуток та збільшення ринкової вартості	217040,4	225976,3	285307,0	104,1	126,3	21,7	21,0	22,0
Податок на доходи фізичних осіб	109954,0	117281,3	137555,2	106,7	117,3	11,0	10,9	10,6
Податок на прибуток підприємств	107086,3	108695,0	147751,7	101,5	135,9	10,7	10,1	11,4
Рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів	46746,9	52475,7	80749,4	112,3	153,9	4,7	4,9	6,2
Внутрішні податки на товари та послуги	502048,1	538896,2	698940,4	107,3	129,7	50,3	50,1	53,9
Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів	69897,1	80449,3	82858,4	115,1	103,0	7,0	7,5	6,4

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Акцизний податок з ввезених в Україну підакцизних товарів	53460,8	57846,9	79592,8	108,2	137,6	5,4	5,4	6,1
Податок на додану вартість з вітчизняних товарів (з урахуванням бюджетного відшкодування)	88929,8	126486,6	155774,8	142,2	123,2	8,9	11,8	12,0
Податок на додану вартість з імпортних товарів	289760,4	274113,5	380714,4	94,6	138,9	29,0	25,5	29,4
Податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції	30086,0	30460,5	38177,2	101,2	125,3	3,0	2,8	2,9
Вивізне мито	29855,4	30203,2	36854,9	101,2	122,0	2,9	2,8	2,8
Вивізне мито	230,6	257,3	1322,3	111,6	513,9	0,0	0,0	0,1
Збори на паливно-енергетичні ресурси	-0,3	0,7	0,5	-233,3	71,4	0,0	0,0	0,0
Інші податки та збори	3855,0	3306,2	3916,5	85,8	118,5	0,4	0,3	0,3
Неподаткові надходження	186684,2	212946,9	175358,0	114,1	82,3	18,7	19,8	13,5
Власні надходження бюджетних установ	46129,0	68980,8	88365,7	149,5	128,1	4,6	6,4	6,8
Доходи від операцій з капіталом	183,0	79,4	328,7	43,4	414,0	0,0	0,0	0,0
Кошти від закордонних країн і міжнародних організацій	1139,9	1029,7	1289,9	90,3	125,3	0,0	0,1	0,1
Цільові фонди	1770,8	187,1	209,4	10,6	111,9	0,2	0,0	0,0
Офіційні трансферти	8725,0	10658,0	12576,1	122,2	118,0	0,9	1,0	1,0

Найбільшу питому вагу в загальному обсязі надходжень до Державного бюджету України у 2020 р. становили податкові надходження 79,1 відсотка, з них: податок на додану вартість – 37,3 відсотка; акцизний податок – 12,9 відсотка; податок та збір на доходи фізичних осіб – 10,9 відсотка; податок на прибуток підприємств – 10,1 відсотка; рентна плата за користування надрами – 4,4 відсотка.

Неподаткові надходження становили 19,8 відсотка від загальної суми доходів державного бюджету

До загального фонду державного бюджету за 2020 рік надійшло 877,6 млрд грн, що на 2,2 млрд грн менше ніж за 2019 рік.

Найбільші надходження до загального фонду державного бюджету у 2020 році становили:

- ПДВ із вироблених товарів з урахуванням бюджетного відшкодування – 117,7 млрд грн, що на 28,8 млрд грн, або на 32,4 відсотка більше ніж за 2019 рік. Це, зокрема, стало результатом впровадження нової моделі системи моніторингу податкових ризиків при реєстрації податкових накладних;

- ПДВ із ввезених товарів – 274,1 млрд грн, що на 13,3 млрд грн, або на 4,6 відсотка менше ніж за 2019 рік;

- податок та збір на доходи фізичних осіб – 117,3 млрд грн, що на 7,3 млрд грн, або на 6,7 відсотка більше порівняно із 2019 роком;

- податок на прибуток підприємств – 95,8 млрд грн, що на 11,3 млрд грн, або на 11,5 відсотка менше ніж за 2019 рік;

- акцизний податок – 73,2 млрд грн, що на 1,2 млрд грн, або на 1,6 відсотка більше порівняно із 2019 роком.

- рентна плата за користування надрами – 26,2 млрд грн, що на 15 млрд грн, або на 36,4 відсотка менше порівняно із 2019 роком. Це пояснюється зменшенням декларування податкових зобов'язань з рентної плати за природний газ у зв'язку зі зменшенням ціни на газ.

- ввізне мито – 21,5 млрд грн, що на 1,2 млрд грн, або на 5,4 відсотка менше ніж за 2019 рік, що пояснюється збільшенням з початку 2020 року відсотку відрахувань (з 75 відсотків у 2019 році до 100 відсотків у 2020 році) до спеціального фонду надходжень від ввізного мита на нафтопродукти і транспортні засоби;

- кошти, що перераховуються НБУ відповідно до Закону України «Про Національний банк України» – 42,7 млрд грн, що на 22,2 млрд грн, або на 34,2 відсотка менше ніж за 2019 рік.

Доходи спеціального фонду державного бюджету за 2020 рік – 198,4 млрд грн, що на 79,9 млрд грн, або на 67,4 відсотка більше порівняно із 2019 роком [4].

Найбільшу питому вагу в загальному обсязі надходжень до Державного бюджету України у 2021 р. становили податкові надходження 85,4 відсотка, з них: податок на додану вартість – 41,4 відсотка; акцизний податок – 12,5 відсотка; податок на прибуток підприємств – 11,4 відсотка; податок та збір на доходи фізичних осіб – 10,6 відсотка; рентна плата за користування надрами загальнодержавного значення – 5,8 відсотка.

Неподаткові надходження становили 13,5 відсотка від загальної суми доходів державного бюджету.

До загального фонду державного бюджету за січень – грудень 2021 року надійшло 1084,1 млрд грн, що на 206,5 млрд грн, або на 23,5 відсотка більше, ніж за січень–грудень 2020 року.

Найбільші надходження до загального фонду державного бюджету у січні – грудні 2021 року становили:

- ПДВ із ввезених товарів – 380,3 млрд грн, що на 106,2 млрд грн, або на 38,8 відсотка більше ніж за аналогічний період 2020 року;

- ПДВ із вироблених товарів з урахуванням бюджетного відшкодування – 155,8 млрд грн, що на 38,1 млрд грн, або на 32,3 відсотка більше ніж за аналогічний період 2020 року. Це, зокрема, стало результатом покращення адміністрування і забезпечення дієвого контролю за повнотою здійснення розрахунків з боку ДПС;

- податок на прибуток підприємств – 147,8 млрд грн, що на 51,9 млрд грн, або на 54,2 відсотка більше ніж за аналогічний період 2020 року;

- податок та збір на доходи фізичних осіб – 137,6 млрд грн, що на 20,3 млрд грн, або на 17,3 відсотка більше порівняно із аналогічним періодом 2020 року;

- акцизний податок – 84,1 млрд грн, що на 10,9 млрд грн, або на 14,8 відсотка більше порівняно із аналогічним періодом 2020 року;

- рентна плата за користування надрами – 53,5 млрд грн, що на 27,3 млрд грн, або у 2 рази більше порівняно із аналогічним періодом 2020 року;

- ввізне мито – 26,6 млрд грн, що на 5 млрд грн, або на 23,3 відсотка більше ніж за аналогічний період 2020 року;

- кошти, що перераховуються НБУ відповідно до Закону України «Про Національний банк України» – 24,4 млрд грн, що на 18,3 млрд грн, або на 42,8 відсотка менше ніж за аналогічний період 2020 року.

Доходи спеціального фонду державного бюджету за січень – грудень 2021 року – 212,7 млрд грн, що на 14,3 млрд грн, або на 7,2 відсотка більше порівняно із аналогічним періодом 2020 року [5].

**Висновки.** За проведеним аналізом слід відмітити, що перше місце серед податкових надходжень Державного бюджету України у 2021р. займає податок на додану вартість з імпортованих товарів (29,4%), на другому місці – податок на додану вартість з вітчизняних товарів (12,0%), далі йдуть податок на прибуток та податок на доходи фізичних осіб (11,4% та 10,6%) відповідно. Аналогічна ситуація спостерігається і за попередні періоди.

### Список літератури

1. Бюджетний кодекс України : ВР України від 8 липня 2010 року № 2456-VI2456-V. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>

2. Сучасна бюджетна система: правила та процедури: Навчальний посібник / [За заг. ред. В. В. Зубенка]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-II) впровадження». – К., 2017. – 184 с.. Режим доступу: [https://www.ibser.org.ua/sites/default/files/170x240\\_preview\\_0.pdf](https://www.ibser.org.ua/sites/default/files/170x240_preview_0.pdf)



3. Інформація про стан виконання Зведеного та Державного бюджетів України за 2018-2019 роки: <https://www.mof.gov.ua/uk/budget-process-projects-declaration>.

4. Інформація про стан виконання Зведеного та Державного бюджетів України за 2019-2020 роки: <https://www.mof.gov.ua/uk/budget-process-projects-declaration>.

5. Інформація про стан виконання Зведеного та Державного бюджетів України за 2020-2021 роки: <https://www.mof.gov.ua/uk/budget-process-projects-declaration>.